

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako : : je ta dan praznik, dan poprej. : :

Cena jim je za celo leto 5 K, za pol leta 2.50 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 5.50 K, za Ameriko 6.50 K. List in oglasi se plačujejo naprej.

: Vse dopise, naročnino in oznanila : : sprejema tiskarna J. Krajec nasl. :

Osmo vojno posojilo.

Rok za podpisovanje osmega vojnega posojila je določen samo do 2. julija. Podpisujte tedaj brez izjeme osmo vojno posojilo ter pripomagajte Avstriji k častni zmagi in trajnemu miru! Razvijajte ta kratek čas čim živahnješo agitacijo v krogu svojih znancev in prijateljev, v krogu trgovcev in obrtnikov, v krogu kmetovalcev in posestnikov! Vsak domoljub in zvest državljani naj da po svoji moči državni sredstva, ki jih potrebuje za izvršitev svoje velike in težavne naloge!

Sijajnim vspehom naših hrabrih armad in neupogljivi vstrajnosti ter veliki požrtvovalnosti ljudstva v teh težkih časih se je zahvaliti, da postajajo vrste naših sovražnikov redkejšje. Vse vzhodne meje naše ljube domovine so proste sovražnikov. Na jugozapadu in zapadu je treba še težkega, napornega dela, da bo končno mogoče uživati blagoslovljeni mir. Tudi to moramo doseči in bomo morda tudi dosegli s pomočjo osmega vojnega posojila, ki je za to mogočno sredstvo.

Vsakdo naj to posojilo podpiše, vsakdo naj pripomore z doneski, da se kmalu doseže cilj.

Ugodni pogoji osmega vojnega posojila in zasigurno varna naložitev glavnice so porok, da tudi osmo vojno posojilo ne bo zastajalo za prejšnjimi, da tako čimprej dosežemo skorajšnji častni mir.

Naši očetje, bratje in sinovi žrtvujejo kri in življenje na bojišču, mi pa moramo izvrševati doma svojo častno dolžnost v prilog domovini in državi, da podpišemo kar največ osmega vojnega posojila.

Le z vstrajnim, vsestranskim in skupnim patrijotičnim sodelovanjem dosežemo gotovo in kmalu svoj cilj.

Črnomaljski gospodje.

(Donesek k zgodovini Bele Krajine.)

Leopold Podlogar. (Dalje. 7.)

Zadnji Črnomaljski na Kranjskem se omenja Krištof. Eden Črnomaljskih je bil že l. 1534. zapustil 200 zlatnikov d. velj. hiši nemškega reda v Črnomlju. Ker je hiša n. reda s tem denarjem neredno gospodarila, se je Krištof pritožil pri avstrijskem komturju. Vlada je pritožbo oddala Joštu Gallenberškemu, ki je kot deželni upravitelj vso zadevo sporočil na obe stranki kot zastarano in za pravdo neveljavno.

Krištof se omenja že l. 1535., ko je moral prepustiti cesarskim komisarjem, ki so po Belokranjskem naseljevali Uskoke (1531.—1541.) nekaj neobljudenega sveta (v Prilozju, žup. Podzemelj).

Leta 1555. je bil Črnomaljski grad zapuščen in zanemarjen. Stotnik kranjskih strelcev Jurij Čušperški je poprosil deželne stanovne, naj mu prepustijo zapuščeni grad Črnomaljskih, ker drugje ne najde za ro-

Lanška razdelitev sladkorja za vinogradnike.

Če pregledamo izkaze, koliko so naročile občine sladkorja v posameznih političnih okrajih in koliko so ga dobile, se nam pokaže sledeča slika. Razdelilo se je sledeče množine sladkorja:

1. V črnomaljskem okraju od naprosenih 16.351 kg le 3.132 kg, to je 19%.
2. V krškem okraju od naprosenih 27.011 kg le 10.960 kg, to je 40%.
3. V novomeškem okraju od naprosenih 63.343 kg le 7.776 kg, to je 12%.
4. V postojnskem okraju od naprosenih 96.034 kg le 11.459 kg, to je 12%.

Že na prvi pogled se vidijo velike razlike v razdelitvi sladkorja, kajti krški okraj je dobil skoraj ravno toliko sladkorja, kakor postojnski (vipavska dolina), dasi je prvi prosil le za 27.000 kg, drugi pa za 96.000 kg. Največ so dobile občine krškega okraja, namreč 40% tega, kar so prosile, najmanj pa občine novomeškega in postojnskega okraja.

Glede razdelitve v posameznih okrajih je še sledeče povedati.

V črnomaljskem okraju je od 28 vinorodnih občin prosilo za sladkor 18 občin. Od teh ga je dobilo samo 8 občin, namreč tiste, ki so bile lani po toči prizadete. Drugih 10 občin je bilo zavrnjenih.

V krškem okraju so občine primeroma največ dobile, namreč povprek po 40%, nekatere pa tudi dosti več, tako na primer šentjernejska 70%, raška celo 76%, tedaj tričetrt tega, kar je prosila. Od 20 vinorodnih občin je prosilo za sladkor 15 občin, ki so vse dobile sladkor, tako, da ni bila nobena zavrnjena. Po toči je pa trpela samo ena občina.

V novomeškem okraju je prosilo za sladkor vseh 21 vinorodnih občin, pa je bilo 10 občin odklonjenih tako, kakor v črnomaljskem. Tudi novomeški okraj je trpel pred točo, ki je potokla v 5 občinah. Vzlic temu je prejel sladkorja povprek samo 12%. Nekatere občine, kakor n. pr. Šmihelstopiška, ga še 5% ni dobila, dasi je naj-

dovino, ki se je namnožila, v Črnomlju potrebnega stanovanja. Prošnja je bila uslišana.

Črnomaljski so popustili Črnomelj že leta 1535., ko je Jurij Erazem Kristijan, poročivši se z Marjeto Šerfenberško dobil na Avstrijskem v last graščini Windeck in Schwertberg.

Črnomaljski, že v domači deželi privrženci nove luteranske struje, so se bili umaknili v novo domovino, predno so jih zadeli neizprosni predpisi izгона nadvojvoda Ferdinanda. Omenjeni Jurij Erazem Kristijan je bil stari oče Zierotina, Erazma in Andreja, ki so na čelu protestantovskih stanov hoteli izsiliti s pomočjo nadvojvoda Matija versko svobodo luterancem 1608.—1610. Kot hujskači so nastopili zlasti leta 1619., ko je postal imenovani nadvojvoda nemški cesar Ferdinand II. (1619.—1637.)

Zierotin in Erazem sta romala na več obiskov nadvojvoda Ferdinanda v Požun, kjer ju je ta odslovil nemilostno, dolžeč ju velizdaje, ker se obnašata kot

večja na Kranjskem. Prosila je za 8800 kg, prejela pa samo 431 kg.

Slabo so izišle tudi občine v postojnskem okraju, ki obsega vinorodno vipavsko dolino. Tam so dobile občine najmanj, niti celih 12% ne. V tem okraju je 18 vinorodnih občin, ki so vse prosile in ki so dobile od naprosenih 96.034 kg samo 11.459 kg, tedaj komaj deveti del tega, kar so prosile. Tudi tukaj je bila ena občina odklonjena.

Ves sladkor, ki se je razdelil, je bil namenjen za napravo petijota ali pijalče za dom, za delavce in družino. Kakor se je pozneje izkazalo, je bil eden vagon sladkorja (10.000 klgr.) odkazan kranjski deželi posebej za izboljšanje vinskega pridelka. Ta vagon se pa ni razdelil, ker ni bilo dobesečnih prošnikov zanj. Škoda, da se ni poslal ta vagon sladkorja v vipavsko dolino, ki ga je bila potrebna, ker je prezgodaj trgala zaradi preteče škode, ki jo je delalo ondi vojaštvo. Brez vsega nadaljnega pomisleka bi se bil ta vagon lahko privoščil vipavskim vinogradnikom.

Vsa razdelitev sladkorja se je izvršila v več potih, ker ni imela ljubljanska centrala v pravem času sladkorja na razpolago. Prvi sladkor se je odposlal dne 19. septembra, zadnji menda pa meseca decembra, ko je bilo že vse prepozno. Dejstvo je, da do 27. novembra še ni bilo nad 8000 kg sladkorja v rokah naših vinogradnikov, namesto da bi bil do 15. septembra že ves oddan. Vsej ti zakasnelosti in tudi mnogim prepozno došlim prošnjam je pripisati, da je trpela vsa lanška razdelitev in da se je tako pozno in neenakomerno zvršila.

Zato je treba letos že sedaj skrbeti, da se zagotovi in pravočasno razdeli potrebna množina sladkorja. Do 15. septembra mora biti sladkor v rokah vinogradnikov!

Dogodki pretečenega tedna.

30. maja smo obhajali prvo obletnico majniške deklaracije. V Ljubljani so vihrale zastave, vršila se je manifestacija pred Krekovo vilo, zvečer je slovensko ženstvo

bi jih moja smrt nazaj k spoznanju resnice pripeljala.

S trdnim zaupanjem, da je uslišan, vstane. Po dvoru je zašumelo, da se je Križani oglasil s križa: „Ferdinande! non te deseram! — Ferdinand! ne bom te zapustil!“

Dne 11. junija 1619. so vdrlí stanovi v njegovo dvorano in mu predložili pismo v podpis, v katerem dovoljuje luteranskim stanovom svobodo vere. Eden izmed kolo vodij, Andrej ali Erazem Črnomaljski, ga je zgrabil celo za cesarski plašč in rohnel: „Le vdaj se, Nande, le, in podpiši!“

V tem mučnem položaju se začuje na cesarskem dvoru trobente glas. Polkovnik St. Hilaire (Sentiler) je bil od cesarskega generala na Češkem, od generala Boucquoi (Bukvá) s 500 kirasirji poslan na Dunaj, da tam prejme nova cesarjeva povelja. Nepričakovano njegov prihod je prestrašil predrzne protestantovske stanovne. Kakor splašeni tatovi so zbežali, koder so mogli. Izpred Dunaja jo je odkuril grof Turn, na Češkem je Boucquoi premagal

privedilo v „Unionu“ družabni večer. — Na nedeljskem taboru v Št. Vidu nad Ljubljano se je zbralo 7000 ljudi. — Ostale shode je vlada začela prepovedati. — Dne 25. maja so bili pri cesarju zastopniki nemštva in renegatov iz Štajerske, Koroške, Kranjske in Primorja; podali so izjave proti pridružitvi slovenskih dežela Jugoslaviji. Glavno besedo sta imela ptujski Ornič in „Štajerčev“ urednik Linhart. — V ponedeljek, 27. maja, se je vršila v Ljubljani pod predsedstvom dr. Korošca skupna seja slovenskih političnih strank, kjer so se posvetovali o položaju, ki je nastal po gori navedeni avdijenci pri cesarju. Sklenili so, da se bo narodno gibanje vodilo skupno in enotno in da se izda oklic na narod. — Nemški kurs v Avstriji se že povsodi čuti: Na Češkem in pri nas na jugu prepovedujejo in razpuščajo shode, ustavljajo liste, cenzura je neznosna. — V okrožju graškega vojaškega poveljstva so za vojaške in vojaškemu zakonu podvržene osebe uvedli preki sod. — Češki narodni svet je sklenil protest proti ustanovitvi okrožij na Češkem. Češki svaz pa proti zavlačevanju sklicanja parlamenta in delegacij. — Med slovaškim ljudstvom se je začelo živo narodno gibanje za združitve vseh čeških pokrajin; povsodi se vrše shodi. — Hrvatski sabor se je sešel 28. maja. — Grof Burian je izjavil, da odločitev o rešitvi poljskega vprašanja še ni padla. — Nemci so ustanovili skupen narodni svet za celo Avstrijo. Na ustanovnem zboru je en sam izmed udeležencev dal za pokritje stroškov narodnega sveta 100.000 kron. — Združene države so pooblastile predsednika Wilsona, da vpokliče pod orožje neomejeno število mož. — Italijani so začeli ofenzivo in so pri Tonalu vzeli par vrhov. Tudi ob Piavi močno grme topovi. — Na Francoskem so Nemci uvedli novo ofenzivo, prekoračili reko Aisne, poleg drugih mest vzeli Soissons, zmagovito dospeli do Marne in jo prekoračili. Število ujetnikov znaša skupno 45 tisoč mož, plen je velik; vzeli so nad 400 topov in več tisoč strojníc. Francozi in Angleži se skušajo ustavljati, a je upor preneznaten, da bi mogel zmagovalca zadržati.

Franjo Neubauer:

Slavčeva pesem.

(Mladenki.)

Si slišala slavca? — Ne mislim tedaj,
ko tvoje prisege poslušal je gaj
in sladke obljube njegove!
Si slišala slavca, mladenka, takrat,
ko spev, čudovitih akordov bogat,
zvenél je med — sveže grobove?

Poslušaj: cvetela je vsa kakor ti,
obrazček prelep, kakor mleko in kri,
kot lánovo cvetje očesce.
Ko leta zorela je sedemkrat tri,
visoko in vitko kot biljka rži
in nežno je bilo telesce.

A sova zlokobna je ukala v noč:
upadati jel je obrazek cvetoč,
polégati trudna začela.
Ko rezala kosa je zrelo senó,
k dekletu stopila morilka s kosó,
življenje ji mládo je vzela.

Ko spúščali v grob so jo štirje možjé,
ihté so še klicali njeno ime,
ki tu so jo najbolj ljubili.
Nad grobljem z grmičjem obraščen je grič,
iz grma pozvanjal in klical je ptič,
ko v jamo so dékle spustili.

Ah, klical je, vabil v življenje nazaj,
uživat mládosti lepoto in slaj
in srečo življenja čaróбно.
A slišala ni ga, in nisi ga ti!
Ne veš, kako klic se življenja glási,
ko jamo zasipajo grobno.

Knjige za slovenske slepce.

Braille-ova pisava je pridvižna pisava (Relief-Punktschrift), ki jo je slepecem mogoče čitati s tipanjem. Šest pik je podstava abecedi. Različne kombinacije teh šesterih pik tvorijo posamezne črke. Braille-ova pisava je stoletna iznajdba, slepci se je poslužujejo že nad sto let, ker jim je najbolj prikladna in je za nje najlažje čitljiva. V zavodih za slepce poučujejo strokovnjaki čitanje in pisanje po Braille-u. Vsak zavod ima tudi svojo knjižnico, obsezajočo knjige, pisane, takozvane rokopise ali pa tiskane v Braille-ovi pisavi.

Na Dunaju in drugod obstojajo knjižnice za oslepele z nemškimi, v Pragi s češkimi in v Zagrebu s hrvaškimi knjigami. Prav tako je pri drugih narodih, po drugih mestih. Le slovenski slepci še nimajo slovenskih zavodov, še manj pa knjižnice s

knjigami v slovenskem jeziku in s slovenskimi Braille-ovimi črkami.

Veliko število najbednejših žrtev svetovne vojne, slovenski oslepelci vojaki so brez slovenskega čtiva, ki bi jim bilo lahko v veliko razvedrilo in tolažbo.

Slepecem ne zadostuje to, da jim čita kdo drugi glasno, temveč so radi neodvisni in bi radi sami čitali in sicer v materinščini, kakor morejo to storiti slepci drugih narodnosti. Zato so prišli strokovnjaki na idejo, ustvariti jim slovensko knjižnico s knjigami z Braille-ovimi črkami.

V ta namen je naprosilo društvo „Dobrodelnost“ v Ljubljani c. kr. glavno učiteljico v Ljubljani, gdč. Minko Skabernetovo, ki je pred sedmimi leti posečala tečaj za pouk slepcev na c. kr. zavodu za slepce na Dunaju, da je prevzela ona vso stvar. Letošnjo pomlad se je vršilo na c. kr. ljubljanskem učiteljsku z dovoljenjem dež. šol. sveta najprvo uvodno predavanje in potem tečaj za priučitev pisave za slepce, ki ga je izvršno vodila omenjena gospodična, glavna učiteljica. Tečaj je obiskovalo 102 slovenskih dam.

Knjige za slepce v Braille-ovi pisavi so večinoma rokopisi, ki jih pripravi slepecem usmiljena javnost, po največ dame. Vsaka knjižnica ima od vsake knjige le po en izvod. Ako se tekom let črke vsled tipanja preveč obrabijo, je nadomestiti staro knjigo z novo. Tukaj tedaj ne pride v poštev razmnožitev knjige v obilni izdaji, temveč le poedin proizvod.

Šolske knjige ali knjige, katere mora imeti vsak slepec posebej, se pa založe najmanj v 50. iztisih. Take knjige se bodo tiskale in se ne bodo prirejale kot rokopisi. Pravico tiskanja knjig za slepce imajo edino le tiskarne za slepce, ki so v velikih mestih, v Avstriji na Dunaju. Seveda mora imeti potem založnik tiskane knjige za slepce dovoljenje od založnika, ki je založil prvotno knjigo v črnem, to je navadnem tisku.

Izprva se bodo priredili le rokopisi ter pripravili le po en proizvod najpopulnejših povesti in pesmi, primernih za ljudi, ki imajo le ljudskošolsko izobrazbo.

Oslepelci slovenski vojaki, večinoma od 17. pešpolka, se izobrazujejo za njihovo novo žalostno življenje v zavodu „Odilienheim“ v Gradcu. Poučuje jih Slovenka, usmiljenka sestra Klara Verhunc v pisanju in branju s tipanjem po Braille-u v slov. jeziku, a mora si sestavljati sproti učno tvarino, ker nimamo še prav nobene slov. knjige v Braille-ovi pisavi.

Sedaj gre za kulturni napredek, za ustanovitev slovenske knjižnice za oslepele slovenske vojake. Pokroviteljstvo te plemenite človekoljubne akcije je prevzelo društvo „Dobrodelnost“. Bodoča knjižničarka imenovane knjižnice pa bo gpđna Minka Skaberné.

Tržački knezi Frankopani so bili že l. 1560. lastniki mesta in graščine Črnomelj. Pobegli so bili pred Turki najprej na Bosiljevo, potem v Črnomelj. Nikolaj Frankopan se je že pred letom 1575. za stalno naselil v Črnomlju. Sam je bil glagoljaš in ustanovil v Črnomlju šolo, na katero je nastavljal glagoljaša učitelja Jerneja Mavrnica. Ta je učil na črnomaljski šoli latinska, glagolska in cirilska pismena. Ker pa je nastopal povsod kot pristaš luteranske vere, ga je vlada pregnala iz mesta in dežele. Leta 1575. 15. novembra je poprosil zanj pri deželnihi stanovih, naj oni izposlušajo pri vladi, da se pokliče Mavrnica nazaj, češ, pouk v glagolici, cirilici in latinici je v mestu potreben in je bil upeljan že zdavnaj.

V koliko se je njegovi prošnji ugodilo, ni znano. Vlada ni bila v tem oziru nič kaj prijenljiva. Naj se je pa stvar iztekla kakor že, nam je to pismo (Lopašič „Bihač i Bihačka Krajina“ str. 289.) v dokaz, da je imelo mesto Črnomelj svojo šolo davno pred letom 1575. Njen začetek smemo

Dopisi.

Iz Dobrnica. Zadnje čase smo imeli pri nas šest porok, kakor skoraj v mirnih časih. Ko pa pridejo domov naši dragi fantje bode pa več parov kot sedaj. — Pred tednom so rastle pri nas jurčki po gmajni namreč. To je bilo vse živo ljudi po hosti, mladih in starih in so skrbno brali gobe, devali jih v koše, jerbese in košare. Doma v vaseh se je pri sleherni hišici sušilo na deskah nabrano gozdno blago. Kupcem, kateri bodo najdražje plačali, jih priporočamo. — Dolenjskim fantom Dobrnčanom, na fronti in v zaledju, vračamo pozdrave, želeč skorajšnega svidenja pod rodnim krovom. Ostanite dobri, kakor ste šli od doma nepokvarjeni, imejte pred očmi, kaj Vam je majka govorila ob slovesu, ravnajte se po dobrih naukih, Vaših roditeljev. Pred sovražnikom bodite hrabri, da se po naši slavni zmagi, venčani z lavorjevimi vencem, zopet snidemo na domačem pragi.

Iz bojišča. Naši dnevi. Kruta usoda, vihar divja krog in krog. — Narodi se bijejo za svoje pravice in krivice. — Zemljo oblastno si z mečem delijo. — Narodom pišejo z jeklom postave, ki v sužnih sponah žalostno medlijo. — Krvavi labor si vijó krog glave, pridobljen z jokom vdov in sirot. — Prijatelj s prijateljevo krvjo si piše dela, da slava slovanskemu narodu na veke bi živela. Fr. Murn.

Iz fronte. Dragi Dolenjci! Vsem pošiljam nebroj prisrčnih pozdravov za majniške šmarnice, posebno pa mojim letnikom, ki smo služili že tri leta v tej kruti vojni. Tukaj nimamo naših lepih zvončkov in šmarnic. Pač pa so vrtovi v bujnem cvetju in pričakovati je veliko sadu, če Bog ne ukrene drugače. Lepa je ravnina od Novega mesta proti Št. Jerneju, Kostanjevici in Krškem; toda pot utruja človeka, če maršira po brezsenčni glavni cesti ob vročem poletnem času. Na Moravskem imajo ob cesti zasajene same lipe, ki dajejo po leti prijazen senco, v jeseni pa zdrav lipov čaj. Ta čaj jim prija prav sedaj v vojnem času glede prehrane, draginje in zdravja. — Ko sem bil v Poljskem polku, dve leti in pol, je bilo z nami prokletstvo. Pri vsakih vajah na vežbališčih so nas šarži samo kleli. — Mesec marec je bil do zadnjega mrzel in snežen. — Letos še ni bilo gromenja, pa saj ga je temveč na bojiščih. Kaj rado pa gromi v naših želodcih, ko se nabašemo z nezabeljenim zeljem in se napijemo grenke, takoimenovane kave.

A. Zore 171.

== Podpisujte ==
osmo vojno posojilo!

staviti v začetek 15. veka, ko je zabil Črnomelj (1407) mestne pravice in bilo mesto utemeljeno. Tudi nem. vit. red se je pečal z ljudsko naobrazbo in ta se navaja v Črnomlju že leta 1256. za gotovo.

Od tržačkih je prešla črnomaljska graščina na gospode Palmburg. Ti so jo prodali gospodom Schweiger. Valvasor je poznal iz te rodovine Matijo, po katerem je prevzel graščino sin Francišek (1689).

Od Schweigerjev so kupili Črnomaljsko graščino Lichtenbergi, lastniki Smreke nad Semičem in dvorca pri Semiču. Grofa Karola Lichtenberg so črnomaljski okoličani 3. oktobra 1705. umorili, ker je bil začel pobirati naklado na meso. To mu je bilo ukazano od deželne uprave; ljudstvo je smatralo to naklado kot nepostavno odiranje. Za nepooblaščenega rekvizitorja je smatralo grofa Karola. Bil je žrtev ljudske nepremišljenosti in nerazsodnosti.

Lichtenbergi so se vzdržali v Črnomlju do francoske okupacije. Kakor večina plemičev, ki so se bali ujetništva v Italiji, so začasno izginili tudi Lichtenbergi. Na-

Na Telovo.

Klanjajo se bele breze,
polja, travniki postlani
so, s cveticami;
tihe sanje na poljani
se smehlajo vsemu stvarstvu
sladko z licami.

Stopil je Gospod v naravo;
ena prošnja zadržetela
je ljubeznipolna:
kar tujina nam je vzela,
nadomesti z blagoslovom,
zdravi srca bolna...

Domače in tuje novice.

Procesije za praznik presv. Rešnjega Telesa so se vršile v novomeškem dekanatu vse ob lepem vremenu in vzglednem redu. Tudi udeležba je bila splošno zadovoljiva za ta čas, ko se nahajajo naši gospodarji in sinovi po večini v vojni. — Novomeško procesijo je vodil mil. g. prošt Seb. Elbert z veliko asistenco. Slovesnost je povzdignilo dobro ubrano petje in belo oblečene deklice, ki so potresale s svežimi cveticami pot božjemu Izveličarju. Spreveda so se udeležili zastopniki c. kr. državnih in mestnih uradov, različnih korporacij in društev, šolska mladina s svojim učiteljstvom in drugo občinstvo. Udeležba je bila bolj pičla od drugih let; tem več je pa bilo radovednih gledalcev obojega spola. Nekateri gledalci se pa niso nič kaj prida vedli. Osobito so nas ogorčili neki fantalini, ki so tik mimo-idoče procesije bahato pušili cigarete. To je veliko razžaljenje božje slave, katera gre Stvarniku v Najsvetejšem zakramentu! Ljudje so se užaljeni spogledovali in godrnjali, češ: za take paglavce je še vedno preveč tobaka na razpolago. — Tudi šmihelska procesija je bila prav slovesna pod vodstvom preč. g. župnika Terškana z večjo asistenco duhovščine. Veliko je bilo število ženstva in nežnih belo oblečenih deklic. Tudi smo videli več parov ljubkih deklet v narodni noši in s pečami, kar je napravilo posebno dober utis. Petje je spretno vodil g. Hladnik. Radovednih opazovalcev, od katerih so nekateri celo mislili, da se niti odkriti ni treba, ko gre Najsvetejše mimo njih, je tudi tukaj prekosilo število udeležencev.

Krekova slavnost, ki se je vršila na Binkoštni pondeljek v dvorani „Narodnega doma“ je uspela v vsakem oziru in jasno pokazala, kako mogočen odmev dobiva Krekova ideja tudi pri nas. Zato je tvorila središče večera deklamacija, za naš čas

upornega Mansfelda. Uporni Dunajčani so se poklonili cesarju in kot katoliki zaprisegli zvestobo.

Ta Andrej (ali Erazem) je bil Črnomaljski. Izselivši se iz Kranjske je živel v Ebergassing-u. Kot kolovodja protestantovskih upornikov je nastopal uporno na dvoru. Umril je l. 1626. v Genfu v veliki revščini. Njegovo žalostno smrt je smatralo vse kot božjo kazen za vse upore proti cerkvi in cesarju.

Zadnji po imenu znani Črnomaljski je Ivan, dedni točaj Kranjske. Omenja se 1632.; udeleži se slovesnega sprejema cesarja Leopolda, ko pride meseca septembra 1660. sprejemat poklone kranjskih deželnihi stanov. Bil je komendant nem. vit. reda. Že 8. februarja 1663. je sklenil svoje zemeljsko potovanje kot zadnji po imenu nam znani Črnomaljskih.

Valvasor poroča, da so zadnji tega rodu izumrli okoli leta 1679. Imena ne navede nobenega.

sledil jih je Valentin Irbor, bivši oskrbnik v Turjaku pri Škocijanu. Ta je postal lastnik črnomaljske graščine in župan (maire) za črnomaljski kanton.

Po francoski okupaciji, ko je prišla Bela Krajina po težkih poskušnjah zopet pod Avstrijce, je prešla črnomaljska graščina zopet v roke Lichtenbergov. Rodovina Lichtenbergov je bila okoli l. 1830. že v razpadu. Kupil jo je hrvaški velikaš Sladovič. Držal se je, dokler niso nastopile ustavne razmere. Z njimi je nehala tlaka in desetina, kar pomeni isto: kar zadnje uro staremu plemstvu. Zemlja se je razkosala in razprodala med meščane in okoličane, grad sam pa je prešel v roke priprostega meščana najprej Schweigerja, potem Stoniča (hiš. št. 3).

S tem končam donesek o Črnomaljskih gospodih. Majhen je in gotovo pomanjkljiv. Kdor zapazi vrzeli, naj jih kmalu zadela, da bo tudi ta pripomoček k sestavi zgodovine mesta Črnomlja kolikor mogoče popolen.

W

tako pomembne Gregorčičeve pesnitve „Velikonočne“, ki jo je gpdčna Rozi Kovač prednašala z globokim vsebinskim razumevanjem in z dovršeno tehniko izražanja. Krepk in vsebini pesnitve odgovarjajoče prednašanje, kakor tudi miselna stran pesmi je učinkovalo neposredno na vse občinstvo in izvabilo enoglasno pohvalo. — Jugoslovanske narodne pesmi, ki jih je pela naša umetnica gospa Pavla Lovševa ob spremljevanju g. skladatelja I. Hladnika na glasovirju, so pomenjale nekaj pendant k deklamaciji. Vse pesmi, ki smo jih čuli ta večer, so bili pravi biseri, ki so ravno vsled svoje zunanje preprostosti in pa vsled očarujočega izvajanja g. Pavle Lovšetove, na mah pridobili razumevanje pri vseh, bodisi krepka in jasna „Hajd u kolo!“, ki peče zdravja in svežih sil, bodisi globoko občutena „Njega ni“, ki je izzvenela vprašujoče in plaho, polno bolesti ali „Gor čez jezero“, pastirjeva pesem, kot da odmeva od gorskih pečin, drsi preko mirne jezerske gladine, porazgubeča se v pošumevanju gozdnih goščav... — Svojo popolno vrednost bi zadobili obe klavirski skladbi, ki jih je igrala gpdčna Mimi Hladnikova umetniško dovršeno, na kaki drugi, izključno glasbeni prireditvi, tako „Svatba na Troldhagnu“, čudovita skladba Norvežana Edvarda Griega, slikajoča nordijski milje, samotno zimsko pokrajino, zamišljena in polna izvanrednih lepôt, ki v trudno padajočih akordih izzvenijo. Šele popolno, neposredno poglobljenje v umetniško misel in izražanje usposobi razumevanje takih umetnin. — Krasna „Živa slika“ je tolmačila na alegorični način pomen slavnosti, ki jo je zaključil salonski orkester s „Slovansko ovturo“. — Prireditve, ki je dosegla v popolni meri svoj namen, se je ponovila 30. maja, na obletnico majniške deklaracije. Obakrat je bila dvorana nabito polna, dokaz, da naj bi se podobne prireditve še večkrat uprizorile, posebno sedaj, ko imamo „Narodni dom“ zopet prost in na razpolago.

Zabavni večer, ki ga je priredila dekliska Marijska kongregacija v Novem mestu v prenapolnjeni dvorani Narodnega doma, v nedeljo 2. junija, z jako mičnim sporedom, je vspeh nenavadno dobro. Vrle gospodične kongregantkinje so nas popolnoma presenetile s to prireditvijo. Pele in igrale so tako, da jim moramo od srca čestitati. Vse pevske točke so proizvajale izredno dobro, za kar gre čast pevkam in pevovodji. — Kaj prikladna je bila igra s petjem „Grofica Kastronska“. Vse vloge so bile modro razdeljene in v spretnih rokah. Gospodične so se jih dobro naučile in torej tudi izvrstno igrale. Igra je grozovito ugajala občinstvu, ki je izrazilo svojo splošno zadovoljnost kot pohvalo in priznanje pridnim igralkam z gromovitim ploskanjem. — Burka „Kovačev študent“ pa nam je povzročila smeha in zabave v polni meri. Tudi tukaj je imela vsaka mladenka svojo vlogo v pravih rokah. — Menimo, da ne pretiravamo, če rečemo, da tako dobro še skoro nikdar niso igrale naše kongregantkinje, kakor ravno to nedeljo. Veliko je pripomogla k izbornemu vspehu prostorna in lepa dvorana Narodnega doma. Tudi denarni uspeh je bil povsem dovoljen, kar bo plemenitemu namenu, v podporo mestnim revežem, gotovo zelo odgovarjalo. — Čast in hvala vam, kongregantkinje v vsakem oziru! Le kmalu zopet kaj takega!

Velik shod v Metliki bo v nedeljo 9. junija ob 3. uri popoldne na vrtu I. Dolenjske posojilnice. Govorili bodo: dr. Ant. Korošec, dr. Vlad. Ravnihar, prof. Evgen Jarc in Gustav Modrušan. Pričakovati je velikanske udeležbe iz cele Belokrajine.

Osmo vojno posojilo. Podpisovanje se je začelo dne 28. maja in se konča dne 2. julija 1918. Pogoji podpisovanja so večinoma isti kot pri sedmem vojnem posojilu. — Podpisujte takoj osmo vojno posojilo!

Slovensko ljudstvo slavi svojega vladiko. Vse vipavske občine so imenovale ljubljanskega knezoškofa dr. A. B. Jegliča za svojega častnega občana v priznanje zaslug za jugoslovanski narod.

Novomašniki ljubljanske škofije. V nedeljo 2. junija so prejeli sv. mašniško posvečenje sledeči gg. bogoslovci ter bodo imeli nove sv. maše: 1) Bertoncelj Valentin 3. junija na Brezjah; 2) Gnidovec Albin 16. junija v Žužemberku; 3) Govekar Leopold 9. junija v Smledniku; 4) Milavec Ciril 9. junija v Planini; 5) Pavlič Anton 9. junija na Prtovčju; 6) Podbregar Pavel 9. junija v Vrhpolju; 7) Presetnik Franc 9. junija na Ježici; 8) Radoš Martin 9. junija na Radovici; 9) Rožič Franc 9. junija na Koroški Beli; 10) Šavli Andrej 4. junija na Brezjah; 11) Jeretina Janez 9. junija v Škocijanu pri Dobu; 12) Pele Josip 16. junija na Vrhpolju. Trije gg., to je, Logar Josip, Oven Josip in Šolar Jakob bodo posvečeni pozneje.

Vsprejem novih učencev za šolsko leto 1918/19 na novomeški gimnaziji. Novi učenci za prvi razred šolsk. leta 1918/19 se bodo vpisovali 28. junija od 2. do 5. ure popoldan v provizorični konferenčni sobi poleg frančiškanskega samostana. V spremstvu starišev naj se oglasijo prosilci ter prinesejo s seboj krstni oziroma rojstni list in obiskovalno izpričevalo, dano za vsprejem v srednjo šolo. Sprejemni izpit se bo začel 29. junija ob osmi uri zjutraj v provizoričnih gimnazijskih prostorih frančiškanskega samostana. — C. kr. gimnazijsko ravnateljstvo.

Mnenje občinstva glede nove gimnazije v Novem mestu je vedno bolj glasno. V 20. številki Dol. Novic smo že namignili, da bi se gimnazijski razredi lahko zdavnaj že preselili v svoje novo poslopje, ko bi imeli nekateri merodajni gospodje več srca za slovensko šolstvo. Gimnazija je že dolgo vojaštva prazna in čaka baje na razkuževanje in popravila. — Vprašamo: če ni ravno sedaj najugodnejši čas in najlepše vreme za takšna dela? Ali naj še dolgo stoji nova hiša v zapuščenosti kakor lukenjski grad? Ali naj celo razpade? Na delo, merodajni in odgovorni faktorji in sicer takoj in brez odlašanja, da se bo saj za šolsko leto 1918/19 izročilo poslopje svojemu pravemu namenu! Poskrbite, da bodo gimnazijci s svojimi profesorji nastanjeni v svojih prostorih, da se jim ne bo treba stiskati v tesnih sobanah. S tem bo istotako ustrezno naši deški ljudski šoli, ki je ravnotako potrebna svojih šolskih prostorov, da ne bo treba hoditi učencem v zaduhle sobe privatnih hiš. — Več zanimanja tedaj za šole vsi, ki ste poklicani sodelovati pri vzgoji mladine!

Naznanilo o sprejemu gojencev v kn. šk. zavod sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano za šolsko leto 1918/19. Učenci, ki žele vstopiti v prvi gimnazijski razred v zavodu sv. Stanislava, naj se zglasijo v spremstvu svojih staršev ali njih namestnikov pri vodstvu zavoda v času od 1. do 16. junija. Prinesejo naj s seboj spisano prošnjo, naslovljeno na kn. šk. ordinarijat; kot priloge pa krstni list, potrdilo o cepljenih kozah in šolsko izpričevalo, ki izpričuje, da je učenec z dobrim uspehom dovršil ljudsko šolo. — Vodstvo kn. šk. zavoda sv. Stanislava, dne 15. maja 1918.

Važno naznanilo. Z ukazom z dne 24. maja t. l. št. 15.485 je c. kr. deželna vlada v Ljubljani dovolila, da se smejo tudi vpokojeni, civilni državni uslužbenci, kakor tudi njih zaostali (vdove in sirote), ako še prejemajo državno preskrbljevalnino (pokojnino, vzgojevalne prispevke i. t. d.) priklopiti poslovalnicam za preskrbo aktivnih državnih uslužbencev z živili. Zgoraj označene osebe, ki žele pristopiti k že osnovani okrajni gospodarski poslovalnici za aktivne državne uslužbence v Rudolfovem, zglasijo naj se najpozneje do 15. junija t. l. pismeno pri omenjeni poslovalnici in prilože doku-

mente, s kojima lahko dokažejo, da imajo pravico biti sprejeti za člane poslovalnice. Poleg natančnega naslova je navesti tudi starost vsake priglašene osebe. Osebe, ki stanujejo izven tukajšnjega političnega okraja se imajo priglasiti poslovalnici v okraju, kjer stalno bivajo. — C. kr. okr. glavarstvo v Rudolfovem.

Odlikovan je z zlatim zaslužnim križem s krono na traku hrabrostne svetinje črnovojniški poročnik Fortunat Lužar pri štacijskem poveljstvu v Novem mestu.

Povodom odlikovanja s srebrnim zaslužnim križem s krono na traku hrabrostne svetinje je daroval za mestne reveže v Rudolfovem narednik na preskrbovalnem postajališču v Novem mestu velečenjeni gospod Slavo Krže 50 kron. Bog plačaj velikuodušnemu dobrotniku!

Mestna hranilnica v Novem mestu. V mesecu maju 1918 je 243 strank vložilo 347.278 K 71 vin.; 178 strank vzdignilo 163.271 kron 07 vin.; torej več vložilo 184.007 K 64 v; stanje vlog 6.791.964 K 23 v; denarni promet 999.501 K 71 vin.; vseh strank bilo je 590.

Za mestne reveže v Rudolfovem je daroval g. Vinko Bon 28 kron. Pri gosp. Osolniku na Trški gori pa je zložila vesela družba 30. maja za naše mestne siromake 100 kron. Iskrena zahvala!

Za dr. Krekov spomenik je nabral gospod narednik Slavo Krže v kolodvorski restavraciji pri Windischerju 16 K. Darovali so gg.: Windischer 2 K, Drenovec 2 K, Niefergall 1 K, Košček sen. 1 K, Schönherr 1 K, Jakše 1 K, Neimenovan 1 K, Mervar 1 K, Rezov 1 K, Korbič 1 K, Krže 3 K in Neimenovan 1 K. — Posebej je še prinesel neimenovan 2 K. Najlepša hvala!

Za slovenske slepe vojakе se je nabralo ob priliki odlikovanja velezaslužnega preč. gosp. župnika Iv. Šašlja v Adlešičih 29 kron. — Gdč. Mimi Košakova ponovno 10 kron. Bog plačaj!

Umrl je dne 29. maja v Prapročah pri Semiču Janez Konda, oče župana občine Črešnjevec, v starosti 71 let. Naj počiva v miru!

Preki sod v okrožju graškega vojaškega poveljstva. Uradni list poroča: V obratih, ki so pod vojaškim nadzorstvom, so nalepili sledeči razglas poveljnika c. kr. vojaškega poveljstva Gradec, ki je datiran s 25. majem: „Na podlagi §§ 433 in 434 voj. kaz. reda se za vojaške osebe in kazensko vojaškim osebam enako stoječe osebe, ki so podrejene graškemu vojaškemu poveljstvu, to je na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem in Primorskem, proglašajo preki sod: 1. radi ustaje, 2. radi upora, 3. radi bega, 4. radi navajanja ali pomoči h kršitvi vojaške službene prisega, 5. radi prekucije, 6. radi sistematičnega plenjenja. Vsak se svari pred tem zločinom, ker drugače bo kaznovan po prekem sodu s smrtjo.“

Dediči se iščejo. Švedski vice-konzulat v Clevelandu išče dediče Jožeta Kovačič iz novomeškega okraja, ki je umrl dne 17. januarja 1918 v Clevelandu. Dediči naj se zglasijo pri okrajnem sodišču v Rudolfovem št. 31.

Potresi na Dolenjskem se še vedno ponavljajo. Meseca maja so čutili v Cerkljah in okolici sedemkrat potresne sunke. Pri vsakem sunku se je bolj ali manj streslo zidovje in tramovje, premaknilo pohišstvo, zazvenela okna itd. Čudno, da o tem dolgotrajnem potresnem gibanju veščaki-učenjaki kaj več ne poročajo. Ljudje so zaradi vednega gibanja zemlje zelo nemirni.

Tatovi so se oglasili v Bučni vasi, pri posestnici Ani Janko, v torek 28. maja. Ubili so v mali sobi šipo in prišli notri, kjer je imela šrambo. Odnegli so ji vso mast, svinjsko meso, moko in žito. Po storileh ni sledu.

Pošten tat. Pretečen teden je bil ukraden kis pri g. Rozmanu v Bršljinu. Pošten tat je odličil kakih šest litrov iz velikega glinastega vrča in je pustil še kaka dva litra kisa v posodi. Potem je

postavil težak vrč zopet na okno nazaj, pokrov pa je pustil ležati na vrtu. Količkaj brihten uzmovič bi raje kis izlil in odnesel posodo, ki je več vredna od kisa. Sicer se pa še lahko tat enkrat potruji po vrč.

Snaga vojne kruha. Snaga, lepa beseda, ki pa pri našem vojnem kruhu nikakor ne pride v poštev. Če se dobe v vojnem kruhu trske, pesek, papir, cunjce ter gumbi, če se je dobil notri že cel šop las, cel ščurek, če je neki gospod pogoltnil z vojnim kruhom celo šivanko, ki mu jo je moral potegniti iz grla zdravnik, potem se pač lahko reče, da je vojni kruh nesnažen in da ga nihče ne more jesti s slastjo, če je še tako lačen. To je vse zato, ker moke nihče ne seje, dasi se pretresa kdove kod, predno nastane iz nje kruh.

Velik požar v Carigradu. V Carigradu je dne 30. maja izbruhnil velik požar, ki je uničil skoro ves vzhodni del mesta. Ker so hiše v tamošnjem delu mesta večinoma lesene in ker je vel hud veter, se je požar naglo širil.

Kuga na Španskem. Na Španskem divja neznana kuga. Dosedaj je obolelo v Madridu 80.000 ljudi, v Barceloni pa 30.000. Zdravniki še niso dognali, kaj jo povzroča. Umrl na tej bolezni še ni nihče, dasi zelo ovira promet. Tudi španski kralj je obolel na njej. Da, celi svet kriči gorje, če ne pod mečem, pa pod boleznijo!

Zahvala. Odbor ženske podružnice sv. Cirila in Metoda v Novem mestu se tem potom najiskreneje zahvaljuje vsem p. n. damam in gospodom, ki so požrtvovalno sodelovali pri prireditvi Krekovih slavnosti dne 20. in 30. maja t. l. Istotako velja naša zahvala tudi vrlomu občinstvu, ki je z darovi in preplačili pripomoglo k tako sijajnemu gmotnemu uspehu. — Odbor.

Vojni pregled.

Američani v veliki bitki še niso nastopili, kakor tudi ne Italijani. Angleži so izginili z bojišča in prepustili prostor izključno Francozom. Avstrijsko-ogrška artiljerija se bitke ne udeležuje. — Nemci so, kakor piše „Bund“, popolnoma razbili francosko obrambo med Reimsom in Compiègnem in razrahljali zvezo med bojnimi črtami v Champagni, ob Mozi in v Vogezih tako močno, da ne more že zdaj izrabljati zveze Chalons-Pariz in je navezana pri premikanju čet na železnice in ceste ob Seini in Aubi. — Foch se pa mora počasi umikati in išče novo obrambno črto. Z dovoljen bo, če dobi ob Marni in ob Ourequ obrambno postojanko in spremeni sedanjo premikovalno vojsko v stoječi boj, predno bo sovražnik zopet udaril. Pariz, srce in obrambno središče francoske obrambe, je zdaj v večji nevarnosti, kakor je bil kdajkoli prej. — Avstrijsko uradno poročilo z dne 3. junija poroča: Pri Fossalti ob spodnji Piavi smo z ognjem topov in min prepredili poskus Italijanov, ki so hoteli prekoračiti reko. Na mnogih mestih jugozahodne fronte smo odbili sovražne pozvedovalne oddelke. Pri Bozecchio smo en tak oddelek ujeli. Topništvo je povsodi zelo živahno delovalo.

Jugoslovani!

Mariborsko mesto ima na poti do Adrije in kot križišče važnih železnic največji pomen za obranitev štajerskih Slovencev. Skrbeti moramo torej, da naša mladina na tej važni točki ne ide v pogubo, ampak ima priliko se v svojih šolah narodno ohraniti.

Ker so dosedanji poskusi, doseči javno šolo vsled nasprotnih avtonomne mestne občine ostali brez vspeha, hočemo sami svoje šole najprej v mestu in potem v okolici vstavnjaviti.

Zato so se zbrali v znamenju narodnega zedinjenja podpisani zastopniki ma-

riborskih Slovencev in sklenili delati z vsemi silami nato, da ustanovijo že letos v Mariboru slovensko šolo.

Ker pa so v današnjih razmerah stroški za taka popjetja nenavadno veliki, se obračajo podpisani na ves jugoslovanski narod z nujno prošnjo, da ji priskočijo posamezniki in korporacije z denarnimi doneski na pomoč ter pomagajo rešiti slovenskemu narodu v najvažnejšem trenutku mladi naraščaj.

Prispevke prevzema mariborska moška podružnica družbe sv. Cirila in Metoda, ki upravlja poseben fond izključno za slovensko šolo v Mariboru.

Imena pokroviteljev se vklešejo v svoječasnem šolskem poslopiju v posebne spominske plošče, imena ustanovnikov pa se vpišejo v zlato knjigo slovenske šole v Mariboru. Imena vseh podpornikov se objavijo v časopisih.

Največje zadoščanje pa bo imel vsak posamezni podpornik v zavesti, da pomaga s svojim darom ohraniti jugoslovanskemu narodu slovensko kri.

Šolski odsek: Dr. Josip Hohnjec, profesor bogoslovja; Anka Leskovarjeva, odv. soproga; Stanko Marin, uč. profesor; dr. Rad. Pipuš, odvetnik; Fran Pišek, tajnik; Marija Poljančeva, prof. soproga; dr. Fran Rosina, odvetnik; dr. Karol Verstovšek, dež. in državni poslanec; Fran Voglar, gimn. profesor; Franjo Žabot, urednik.

Slovenska šola v Mariboru. — France Štiglic, doma iz Luč pri Ljubnem, je padel za domovino in cesarja. A še tiste trenutke pred svojo smrtjo je mislil na slovenski rod. Dal je poklicati k sebi svojega najboljšega prijatelja ter ga prosil, naj izroči 50 kron njegovih prihrankov za slovensko šolo v Mariboru. To je ta tudi s srčno radostjo storil ter nam o svojem prijatelju med drugim pisal: „Delala sva načrte in naklepe za bodočo Jugoslavijo, a pustil me je samega ter se preselil v boljšo domovino. Ni mu bila sreča dana, da bi dočakal dneva, ko bo rešen njegov rod tujega jarma in tujih spon. Veselil se bo tam zgoraj nad zvezdami naše bodoče sreče.“ Dokler imamo takih ljudi, ki se še neposredno pred smrtjo spominjajo tiste slovenske dece, ki jo hoče tujec s svojimi šolami odtujiti lastni materi, tako dolgo nas ni treba biti strah prihodnosti. A tudi Nemci, ki vedno trdijo, da vojaki v strelskih jarkih nočejo ničesar slišati o naših „hujškarijah“, naj si zopomnijo, da umirajo naši vrli junaki z besedo „Jugoslavija!“ na ustnih in da se udeležujejo našega boja za najenostavnejše pravice do lastne šole tudi med bojnim metežem.

Gospodarstvo.

Kranjska deželna vinarska zadruga v Ljubljani. Po zadnjem občnem zboru kranjske deželne vinarske zadruge so bili izvoljeni v odbor sledeči gospodje: predsednikom nadzorstva prošt dr. Seb. Elbert iz Novega mesta, njega namestnikom oskrbnik nemšk. vit. reda Davorin Vukšinič iz Metlike; načelnikom zadruge: deželni odbornik dr. Vladislav Pegan, njega namestnikom ravnatelj deželne prisilne delavnice Ciril Dolenc.

Švicarska živina. „Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani“ naznanja tistim živinorejcem, ki so naročili švicarsko živino, da bo prišla švicarska živina na Kranjsko šele meseca avgusta t. l., ker prej izvoz iz Švice ni mogoč.

Zvišanje cen za klavne prašiče. V bodoči seziji za klavne prašiče se bodo cene zvišale približno za polovico lanskil cen za klavne prašiče. Dotični predlog leži še sicer pri c. kr. poljedelskem ministertvu na Dunaju, vendar pa je brezdvomno, da bo ministertvo temu predlogu ugodilo. Zato naj rejci rede kar največ prašičev za zakol ter se naj ne omejeje le na rejo za lastno potrebo. Po deželi je razširjeno napačno

mnenje, da za plemenske prašiče ni maksimalne cene. Še danes je v veljavi ukaz c. kr. deželne vlade z 7. avg. 1916, glasom katerega so pujski v starosti do 3 mesecev plačevati po 8 do 12 K kilogram žive teže, h kateremu znesku se sme pribiti pri prašičih za pleme še 25%. Predlagano je tudi zvišanje teh cen, predlog pa še ni rešen na Dunaju. Opozoriti je treba na dotičnike, ki prodajajo plemenske prašiče za naravnost nezaslišane cene, dasi se mora priznati, da so stare maksimalne cene res priziske. Naj bi bili ljudje sami toliko pametni, da bi zatrli nečuvano navijanje cen pri plemenskih prašičih na ta način, da bi jih ne plačevali po naravnost neizmernih cenah. — Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine v Ljubljani.

Kako se živi v Švici. Pri nas pada vrednost denarja od dne do dne; z zameno za drugo blago dobiš morda še tupatam kaj malega, če pa hočeš blago plačati z denarjem, ga pa ne moreš preplačati. Preprost obed, s koščkom govedine, ki je pred vojsko veljal komaj 1 K 50 v., stane danes v Pragi 24 K. V boljših hotelih stane hrana s stanovanjem 50 K na dan, a-to je znižana cena samo za stare znance. Ob takih razmerah moramo smatrati Švico za bajno deželo. Če beremo švicarskih listov inserate, se čudom čudimo. Prvovrstni hoteli na Štirikantonskem jezeru kličejo na obisk in javljajo, da stane v njih celodnevna hrana s stanovanjem vred 6 do 7 frankov. — Podobno nizke cene so pri obleki. Moderno žensko krilo iz pristne volne stane 85 do 225 frankov. Poletenski plašči 75 do 100 frankov, svilnate bluze 22 frankov. — Srečne dežele, ki ima v njih denar še tako veljavo.

Za čike

naj se prinese bela moka. — Kam, pove uprava Dol. Novic.

Letske pravljice.

(Leti so narod, ki živi v Kurlandiji in južni Livlandiji na Ruskem.)

1. Potujoča duša.

Dva pastirja sta pasla nekoč živino svojih gospodarjev in se zmenila, da bo vsak nekaj časa pazil. Eden je legel in kmalu zaspal, drugi pa je pazil na živino. Ko je čez nekaj časa pogledal spečega tovariša, je zapazil strmé, da je prišla iz njegovih ust rdeče-rjava miška, ne večja kakor črček, in hitro stekla v stran. Od radovednosti ji pastir sledi, kolikor hitro ga nesó noge. Čudovita živalica je tekla čez polje in travnik do nekega močvirja, sredi katerega se je nahajalo od bliskov razcepljeno drevo. Miška je splezala na deblo in zlezla v neko votlino. Čez čas je spet prišla na dan in je tekla po isti poti nazaj in zlezla spet v usta pastirjeva. Zdaj oni tega prebudi in ga vpraša: „O čem si ravnokar sanjal?“ „O čem? No, tekem sem čez polja, travnike in močvirja do nekega stolpa, ki je bilo v njem polno zlata in denarja. A zakaj vprašuješ?“ Tovariš mu pove vse, kar je videl.

Nekaj časa se posvetujeta. Nato gresta po sekire in vreče in se napotita proti tistemu močvirju. Ko sta posekala drevo, najdeta v resnici mnogo, mnogo denarja in postala sta bogata človeka. Močvirje pa se je od takrat začelo sušiti.

2. Zmaj.

Neki kmet se je peljal v Rigo, da si kupi zmaja za donašanje žita. Po dolgem prerakanju se je sporazumel s trgovcem in ogledati si je hotel zmaja. Trgovec pa mu je dal košček sešitega blaga in je rekel: „Glej, da prineseš to domov, ne da bi te premagala radovednost. Doma pa odpri in stresi v žitnico.“

Kmet se je s tem koščkom blaga odpeljal. Medpotoma pa se ni mogel zdržati,

da ne bi odprl in pogledal. Notri ni bilo nič drugega, kot konec vrvi iz lipove skorje. „Prokleti goljuf!“ je kričal prevarani kmet in vrgel vse skupaj v cestni jarek.

Kmalu se je moral kmet zopet peljati v mesto. Poiskal je tistega trgovca in ga pošteno ozmerjal. Ta je pa rekel: „Zakaj si bil tako radoveden? Sploh pa se da še popraviti. Vrni se tja, kamor si vrgel vrv in videl boš, kaj najdeš!“

Kmet je storil tako. Ah, koliko moke in žita je bilo v jarku! Vedel je, da je to nabral zmaj in iskal je tako dolgo, da je našel vrvico in košček blaga. Potem se je peljal veselo domov, vrgel vrvico v žitnico in se podal pomirjen k počitku. Ponoči pa, kakor tudi vse druge noči, je zletel zmaj iz žitnice in nosil iz shramb sosedov neumorno moko, žito in druga živila, tako, da je postajal kmet z vsakim dnem bogatejši.

Razvedrilo.

Pošten bolnik. Zdravnik: „Jejte malo, pijte zmerno, ostanite zvečer lepo doma, kadite le po malem, vsaki dan nekoliko telovadite in se pošteno izprehodite!“ — Bolnik: „Ko bi jaz vse to mogel storiti, potem ne potrebujem zdravnika!“

Iz otročjih ust. Anica: „Mama, kaj ne, če izgubim rojstni list, moram še enkrat na svet priti?“

Dobro se je odrezal. Gospod beraču: „Sram vas bodi, da si kruh služite z beračenjem namesto z delom!“ — Beraču: „Vi pa še beračiti nočete!“

Na pojedni. Bogataš svojim gostom: „Gospodje, le pridno jejte in pijte!... Če si kdo želodec pokvari, ga bo moj doktor zastoj zdravil!“

Prvi bolnik. „Kdaj pride gospod doktor? Jaz čakam že dobre pol ure!“ — Strežaj: „No, to ni nič... mi čakamo na vas vsaj že štiri mesece!“

V gostilni. A: „Kaj je slabo pivo?“ — B: „Dober izgovor, da se nanj lahko žganje pije!“

Za novo leto. Graščak svojim strežajem: „Tebi dam to... tebi to... tebi to... in (svojemu oskrbniku) tebi pa, kar si mi vkradel!“

Pri vojaki. Častnik slabemu telovadcu: „Duhovnik hočete biti, pa ne morete na drog. Kako boste pa prišli na prižnico?“

Sreča. Postopač: „Vsak dan zahvalim Boga, da imam zdrave ude, da se lahko ognem delu.“

Dobra šala. Trgovec potniku: „S čim pa trgujete?“ — Potnik: „S pametjo!“ — Trgovec: „Pa uzorec menda nimate nič seboj?“

Zavarovanje na osmo vojno posojilo.

C. kr. avstrijski zaklad za vdove in sirote. — Zavarovalni oddelek.

Deželna poslovalnica v Ljubljani, Frančevo nabrežje štev. 1, sprejema na temelju pogodbenega dogovora s c. kr. priv. življensko zavarovalnico avstr. FENIRS na Dunaju

zavarovanja na osmo vojno posojilo

pod najugodnejšimi pogoji.

Tako zavarovanje olajša vsakomur zajeetje osmega vojnega posojila z malimi delnimi vplačili v daljši ali krajši dobi. Premije se morejo plačati tudi z vojnim posojilom osme in prejšnjih izdanj.

Pojasnila dajejo naše okrajne poslovalnice: v Črnomlju, Kamniku, Ročevju, Kranju, Krškem, Litiji, Ljubljani (Frančevo nabrežje 1/1), Logatcu, Postojni, Radovljici in Rudolfovem in naši pooblašteni zastopniki.

Želja bolnikova. Duhovnik bolniku: „No, očka, ali imate še kako željo? Le povejte!“ — Bolnik: „Da, gospod, zdrav bi bil rad!“

Listnica uredništva:

Hönig... V Dol. Novicah je bilo glede Vaših člankov že vse povedano, kar mora vinogradnik o tej stvari znati. — Oprostite, ker ne objavimo.

Loterijske številke.

Trst, 29. maja 2 58 31 79 32

Kupita se dva dobra lovska psa „BRAKE“. Tudi se lahko zamenjata proti dvema pravima jazbečarjema ali pa za denar ali živež. — Kje, pove uprava Dol. Novic.

V slovo.

Ker nam ni bilo mogoče, se osebno posloviti pri povratku iz begunstva v Gorico, se vlijudno poslovljamo tem potom od vseh dragih znancev in prijateljev. Hvala za gostoljubje in razne prijazne usluge.

Družina Gorkič.

Kandija pri Novem mestu, 28. maja 1918.

Razglas.

Cerkveni dolg farne cerkve v Mirni peči se je med posamezne davkoplačevalce te občine v smislu občinskega sklepa dne 28. aprila 1918 razdelil. Županstvo opozarja vse one posestnike, zlasti pa zunanje, ki imajo kako posestvo v politični občini Mirna peč, da določeni prispevek brez odloga vplačajo.

Za občino Mirna peč: Špental, župan.

Kuharica za družinče

se takoj sprejme proti prostemu stanovanju, dobri plači in tečni hrani pri oskrbništvu graščine Pogance pri Novem mestu.

Mrtvaške krste

ima vedno v zalogi v Kandiji v hiši lektarja g. Murna mizarski mojster JERNEJ SITAR.

Hišo sredi trga v Črnomlju

pripravno za vsako obrt — prodaja dr. IGNAC MALNERIČ, odvetnik, Črnomelj.

Stareji mož

za oskrbovanje goveje živine se sprejme na večjem posestvu. Natančneje se izve pri uredništvu „Dolenjskih Novic“.